

Privatizacija varnostnih storitev in analiza dejavnosti zasebnovarnostnih služb v sodobni družbi

Tomaž Čas*

Avtor najprej obravnava zasebno varstvo kot podjetništvo in privatizacijo varnostnih storitev. Pri tem se sklicuje na domačo in tujo znanstveno in strokovno literaturo. Nato analizira dejavnosti, opravila in naloge zasebnovarnostnih služb ter se pri tem opira na raziskavo, ki jo je opravil v okviru doktorske disertacije. Posebej obravnava in analizira dejavnost zasebnovarnostnih služb v Republiki Sloveniji ter jo primerja s to dejavnostjo v Avstraliji, na Češkem, Hrvaškem, Madžarskem, v Kanadi, Nemčiji, na Poljskem in Slovaškem. Obravnava tudi sodelovanje med policijo in zasebnovarnostnimi službami v Republiki Sloveniji. V zaključku prikazuje in opredeljuje razmejitve dejavnosti oziroma opravil in nalog med policijo in zasebnovarnostnimi službami.

Ključne besede: zasebno varstvo, zasebnovarnostne službe, policija, privatizacija varnostnih storitev, zasebno varstvo kot podjetništvo, zasebnovarnostna dejavnost, zasebna varnost, privatizacija, »nekriminalne« dejavnosti, »kriminalne« dejavnosti.

UDK: 351.746.2

Uvod

Varnost v nobenem primeru ni le tehnično in strokovno vprašanje, temveč je pomembna tudi za vođenje katerekoli sodobne družbenopolitične ureditve, saj povsod postavljajo vedno bolj zahtevna merila za njeno vrednotenje in ocenjevanje. Glede na to je varnost vrednota in kakovost življenja in kot taka tudi politično tematizirana (Pečar, 1995: 8), kar se čedalje bolj kaže tudi pri nas. Seveda pri nas še nismo prišli tako daleč, da bi ob obravnavanju nekaterih družbenih procesov in pojavov (npr. razpadanja različnih vrednot, odlivanja kapitala v tujino, kriminalnih stečajev, korupcije, groženj in napadov na pravosodje itd.) pomislili, poleg državnega varstva, še na zasebno in mu s tem dali ustrezen poudarek.

Iz različne tuje in domače literature izhaja, da je policija do zasebnega varstva vzvišena in sumničava, ali pa celo pokroviteljska. Državna policija dela po predpisih kot javna služba z ustrežno tradicijo in javnost jo spremlja od njenega obstoja dalje. Zato ima gotovo določeno prednost pred zasebnovarnostnimi službami. Ta prednost se kaže predvsem v enotni organizaciji, obsežnih in znanih pooblastilih, strokovni usposobljenosti in še v marsičem. Po razmejitvi delovnih področij in ureditvi pristojnosti (pri nas ureditev pristojnosti po Zakonu o zasebnem varovanju in o obveznem organiziranju službe varovanja) ter ob dejstvu, da se tudi »zasebna justica« razraščča v demokratičnih družbah kot pomembno dopolnilo ali celo nadomestilo (kazenskemu) pravosodju, pa je večinoma prišlo do umirjenih in

treznejših pogledov na razmerja med obema stranema (Pečar, 1992: 143). Ob tem se nenehno poudarja potreba po izmenjavi informacij, po medsebojnem sodelovanju ter skupnem nastopanju, ne glede na to, da je policija seveda starejši partner, ki pa si ne jemlje več absolutnega monopola nad varnostjo, saj sprejema ideje in pobude za varstvo oziroma večjo varnost tudi od drugih. V zadnjem času pa tudi vse bolj upošteva zasebno varstvo kot pomemben dejavnik pri zagotavljanju varnosti.

Vse to kaže na to, da policija spreminja konvencionalno podobo svojega delovanja, ko sprejema zasebno varstvo kot enakopravni instrument nadzorstvenega delovanja in skupaj z njim rešuje različna nadzorstvena, strokovna, varnostna, terenska in druga vprašanja. Seveda se še pojavljajo določeni problemi in negativni pogledi na zasebno varstvo, pa pokroviteljski odnos posameznikov, vendar postaja zasebno varstvo vedno bolj pomemben dejavnik pri zatiranju in preprečevanju kriminala ter zelo koristen vir najrazličnejših, za policijo in druge nadzorstvene organe zelo pomembnih informacij.

Skupno delovanje med državno policijo in zasebnovarnostnimi službami oziroma zasebno policijo se kaže tudi v izobraževanju in strokovnem izpopolnjevanju ter usposabljanju, medsebojnem obveščanju in analiziranju napak ter dejavnosti, razmejevanju nalog in zastopanju interesov ter varnostni interakciji (Peterson, 1985: 206), ne nazadnje pa tudi pri medsebojnem usklajevanju dejavnosti na »varnostnem tržišču«, kjer obe »službi« ponujata in nastopata s svojimi »varnostnimi storitvami« (Cunningham/Taylor, 1983: 208).

Sedanji pokazatelji, ki vplivajo tako na našo splošno notranjevarnostno politiko kot na omejevanje in preprečevanje kriminalitete ter drugih negativnih in družbi nevarnih ravnanj kažejo, da se kriminal ne bo zmanjševal in da je varnost kot dobrina že omajana v toliki meri, da vpliva na kakovost posa-

* Tomaž Čas, univ. dipl. prav., magister pravnih znanosti, doktor politoloških znanosti, višji predavatelj, državni podsekretar v Uradu za usmerjanje in nadzor policije, Ministrstvo za notranje zadeve, Ljubljana, Štefanova 2.

meznikovega življenja. To se kaže predvsem v strahu pred kriminalom in drugimi negativnimi ravnanji, pred grožnjami ter pred povzročanjem škode. Ker se mora policija ukvarjati predvsem z organiziranim kriminalom, mednarodno kriminaliteto, z nevarnejšimi oblikami družbi nevarnih ravnanj, s prikritimi in težko obvladljivimi pojavi, z ekološkim ogrožanjem, s korupcijo in drugimi za državo pomembnimi zadevami, nastajajo razmere, ki so ugodne za razvijanje zasebnega varstva oziroma organiziranje zasebnega varovanja s strani zasebnovarnostnih služb. Ker država porazdeljuje varnostne storitve na način, ki smo ga opisali, torej po svojih zakonitostih, ki so največkrat nepredvidljive in neuresničljive ter odvisne od razpoložljivih sredstev in prioritete, večkrat pa so odvisne tudi od »dnevne politike«, je varnost kot blago oziroma vrednota, ki pomembno vpliva na zagotavljanje človeka vrednega življenja, vedno bolj iskano in prav zaradi tega tudi vedno bolj drago.

Zasebnovarnostne službe oziroma zasebno varstvo bo v takih razmerah obravnavalo predvsem dostopno oziroma dosegljivo in kolikor toliko obvladljivo odklonskost na domačih tleh. Tako se zasebnemu varstvu ni treba bati za delo in prihodnost, nanjo pa se mora začeti čim prej pripravljati, saj bo moralo biti njegovo delo visoko profesionalno in strokovno, tehnologizirano, nepodkupljivo in v skladu s svojim deontološkim kodeksom. Če zasebno varstvo ne bo sledilo potrebam na domačem varnostnem tržišču in razvoju kriminalnega sveta ter če ne bo pripravljeno tekmovali med seboj in z državo oziroma policijo, mu bodo začele konkurirati tuje varnostne agencije. Zato si velja že zdaj začeti organizirano in načrtno prizadevati za uveljavljanje v novih razmerah, kot navede prof. Pečar, da se ne bo tudi pri nas zgodilo tako kot v Veliki Britaniji, ko so se pred leti bali vdora japonskih zasebnih varnostnih organizacij na svoje varnostno tržišče (Pečar, 1995: 11). To se lahko kaj hitro zgodi, če se bodo zlasti močnejše in velike zasebnovarnostne službe preveč ukvarjale same s seboj in med seboj, ob pomoči oziroma nemoči krovne organizacije. Nelojalna konkurenca, medsebojno obtoževanje, nedorečena politika do zasebnovarnostne dejavnosti, vprašljivo prevzemanje poslovnih partnerjev drugim zasebnovarnostnim službam, poseganje v »območje« drugih zasebnovarnostnih služb in še marsikaj, že sedaj omogoča vdor tujih zasebnovarnostnih agencij na slovensko varnostno tržišče.

Glede na navedeno je namen prispevka prikazati zasebno varstvo kot podjetništvo, privatizacijo varnostnih storitev, dejavnosti zasebnovarnostnih služb z analizo konkretne dejavnosti teh služb prikazati razmejitev dejavnosti oziroma opravil in nalog med policijo in zasebnovarnostnimi službami ter njihovo medsebojno sodelovanje v sodobni družbi.

1. Zasebno varstvo kot podjetništvo in privatizacija varnostnih storitev

Z razvojem zasebnovarnostne dejavnosti, z obstojem državnega in zasebnega varstva, raznih oblik zasebnega varovanja ter obveznega organiziranja službe varovanja se v svetu ust-

varja položaj, ko je treba vse pogosteje takšno, največkrat dodatno varstvo, tudi plačati. To pa že kaže na podjetništvo, za katerega sta značilna poslovnost in pridobitništvo, in to toliko bolj, kolikor bolj sta zasebna in kolikor bolj sta izpostavljena »varnostnemu marketingu«. Trženje nadzovanja in varnostnih uslug kaže, kako to področje čedalje bolj postaja dinamičen proces z lastnimi zakonitostmi, ki ga nenehno spremljajo finančno vrednotenje, organizacijske spremembe, napredovanje z uporabo sodobne tehnologije ter inovacij, klasifikacija dejavnosti, iskanje prednosti itd., do investiranja, načrtovanja ter predvidevanja in predvsem iskanja »kupcev« oziroma uporabnikov (Pečar, 1994: 212).

Tako poznamo na zahodu zelo donosno industrijsko vejo, ki oskrbuje trg z alarmnimi napravami, ključavnicami in drugimi varovalnimi pripomočki ter z različnimi storitvami, kakršne so svetovanje, detektivsko (preiskovalno) delo, izterjava dolgov, varovanje oseb in objektov, patroljiranje v stanovanjskem okolju ipd. (Kanduč, 1996: 349). Temu sledijo tudi mnoge druge razvite zahodne države, pri tem pa ne zaostajamo tudi mi, s čimer se načenja tudi vprašanje tveganja zasebnovarnostnih služb, kar pa to dejavnost še toliko bolj spreminja v podjetništvo.

Tudi pri nas se je s pojavljanjem zasebnovarnostnih podjetij po letu 1990 začel odpirati trg na področju varstva. Prihaja do prvih znamenj, da varnostna storitev postaja blago, ki ga je mogoče prodati na trgu (Vršec, 1991: 34). Hkrati pa je zasebno podjetništvo začelo počasi opozarjati državo na to, kako in kje porazdeljuje svoje »varnostne storitve« in da tudi njene usluge niso brezplačne, saj jih je treba vzdrževati prek davkoplačevalcev, torej iz proračuna, medtem ko je vsako nedržavno oziroma izvendržavno »servisiranje« na varnostnem področju treba plačati izvajalcu neposredno. Prav ta okoliščina nas neprestano spominja in opozarja na to, da nobena varnost ni zastoj in da vsaka, še tako malenkostna stopnja varnosti, nekaj stane (Pečar, 1994: 212). Država načeloma nikoli, ali le redkokdaj, trži svoje usluge, ker ni podjetje v smislu prizadevanj, ki jih mora dokazovati »homo economicus«, če naj bo rentabilen. Razmišljanja o vlaganju v primerjavi s koristmi (cost / benefit analize) so tudi državo pripeljala do nekakšne ekonomizacije delovanja, ki odpira pot podjetništvu, vendar le-to ostaja večinoma zatrto iz docela oportunističnih razlogov. Zato nobena država ne pri varnosti ne pri nadzovanju ni dober gospodar (Pečar, 1994: 213). Zanimive so ugotovitve profesorja Nogala, ki je v Nemčiji primerjal podatke o plačah za državne policiste in zasebne varuhe premoženja, kjer je ugotovil, da državo stane policist 3-krat več, kot je treba plačati zasebnemu varnostniku (Meško, 1996: 417).

Privatizacija varnostnih dejavnosti, organizacija zasebnega varstva, razdruževanje posameznih državnovarnostnih uslug oziroma opravil, najmanjše zasebnega varstva tudi od države, že sedaj kažejo na spremembe v miselnosti in nakazujejo možnosti ekonomizacije varnosti in nadzovanja v prihodnosti, saj bo čedalje več dejavnosti prevzemalo zasebno varstvo, ker bo policija v naslednjem tisočletju po vsej verjetnosti

predvsem »servisna dejavnost« in bo tudi ravnanje s številnimi manj nevarnimi devianti v pristojnosti nedržavnih mehanizmov. To pa bo sililo k temu, da se bo moralo hkrati povečati tudi zanimanje za stroške, potrebne za delovanje policije in drugih državnih nadzornih mehanizmov v smislu podjetništva, ker jih bo v to, poleg ostalega, kmalu začelo siliti tudi zasebno varstvo, ki je pri nas že kar precej podjetniško naravnano, saj so zasebnovarnostne službe že prisiljene ponujati na trgu kakovostne varnostne storitve zaradi vse hujše medsebojne konkurence.

Država dovoljuje privatizacijo varnosti predvsem na marginalnih področjih in tam, kjer naj posameznik kot zasebnik ali lastnik (tudi kot delničar ali solastnik) sam skrbi za tisto, kar ima, predvsem zato, da si ohrani dobiček. Zato država demonopolizira le del notranje varnostne problematike in jo v »pravni državi« strogo regulirano prepušča »zasebništvu«, ki naj, če ne drugače, vsaj s fizično prevencijo omejuje določeno škodljivost z njemu lastno dosegljivostjo. Tako se ta varnost v določenem delu tudi privatizira. In ko tako drug ob drugem obstajata državno in zasebno varstvo, se velja izogibati neproduktivnemu tekmovanju, nepotrebni dominaciji, razkazovanju moči, pretirani regulaciji, spolitiziranemu nezaupanju in prikriti manipulaciji (Pečar, 1995: 8 - 9).

Shearing, zelo znan teoretik s področja zasebnega varstva, obravnava razmerje med javnimi in zasebnimi oblikami varnosti oziroma varstva in izhaja iz varnosti, za katero naveda, da vsebuje »ohranjevanje in vzpostavljanje reda zoper vse, kar je grozeče, moteče in nevarno, bodisi od zunaj bodisi od znotraj« (Findlay, 1993: 203). Trdi, da je varstvo lahko dokaj rigidna dejavnost, ki ne prinaša sprememb in če je tako, lahko samoustavljajoče upiranje in deviantnost, ker ne dopušča tvegiranja, omejevanja in inovacij, in to toliko bolj, kolikor bolj je pravno regulirano in sankcionirano. Zaradi tega je dobro, zlasti pa potrebno, problematizirati k državi usmerjeno policijsko delovanje, ki pogosto ne omogoča drugih oblik policijskih dejavnosti, ali pa si jih država prilašča, izvaja nad njim svoje skrbništvo, ureja podrobnosti zasebnemu varstvu itd. To pa so razlogi za nasprotovanje državi, za dvotirnost v izvajanju policijskih dejavnosti, za različne konfliktnosti, do položajev, ko drugi zaradi nemoči državnih mehanizmov opravljajo tisto, kar je sicer v pristojnosti državnih mehanizmov, pa le-ti nimajo ugleda ali morda celo ne moči, da bi opravljali tisto, zaradi česar si drugi prilaščajo njihove vloge.

Zato mora država marsikdaj molče ali »mukotržno« in iz drugih razlogov dopuščati drugim, zlasti zasebnovarnostnim službam, tisto, kar v zvezi z varstvom pričakujejo od nje in morda je prav v tem iskati razlog za uveljavljanje koncepta, po katerem bo v zasebni pristojnosti ne le čedalje več »zasebne armade«, temveč tudi vedno več pravic in s tem moči in ugleda. Shearing (Findlay, 1993: 203) v nadaljevanju poudarja, da vse to ni brez pomena za »politiko« in za udeležbo posameznih struktur na oblasti. Zato je lahko zasebno varstvo, angl. »private policing«, in razvoj na tem področju pomemb-

no politično in ne le tehnično in strokovno vprašanje ter je lahko grožnja bogatih vsem drugim, ki ne zmorejo imeti svojega zasebnega varstva.

Četudi se zasebno varovanje pogosto kaže na varnostnem tržišču le kot industrija ali kot ponudnik varnostnih storitev in uslug, njegov pomen nikoli ni in ne bo brez političnih posledic, kar gotovo velja tudi za naše razmere. Čeprav se Shearing kot teoretik ne ukvarja s tovrstno problematiko, se zavzema za pluralistično prihodnost in za porazdelitev moči. Zanimajo ga tudi načini delovanja tako porazdeljene moči, čeprav na globaliziranem tržišču in ob ugotovitvi, da bo »Mreža čedalje širša in tanjša, toda tisti, ki bodo lovili, ne bodo izključno državni uslužbenci« (Findlay, 1993: 228).

V zvezi s tem se nujno pojavi še zelo pereče vprašanje »privatizacije« varnostnega področja oziroma varnostne industrije nasploh. Gre za na zahodu zelo donosno (Christie, 1993: 106) industrijsko vejo, ki oskrbuje trg z alarmnimi napravami, ključavicami in drugimi varovalnimi pripomočki ter z različnimi storitvami, kot so npr. svetovanje, detektivsko (preiskovalno) delo, izterjava dolgov, varovanje oseb in objektov, patroliranje v stanovanjskem okolišju ipd. Na področju privatizacije, natančneje rečeno, ponovne privatizacije varnostnih zadev prednjačijo ZDA (z zasebno policijo, zasebnimi zapori ipd.), temu vplivnemu zgledu pa sledijo tudi mnoge druge razvite države (Kanduč, 1996: 349). »Industrija nadziranja kriminalitete« zbujajo številne pomisleke. Če predpostavimo, da je zasebni policist bolj učinkovit in da nasploh bolje opravlja svoje naloge kot državni policist, to še ne pomeni, da bi kazalo javno policijo nadomestiti z zasebno. Javni policist ima namreč vendarle večjo odgovornost, saj ravna v imenu »države«. Za njegove »napake« je potemtakem, vsaj posredno, odgovorna tudi država (čas, 1997: 109,110).

Pri zasebnih policistih je zadeva nekoliko drugačna, saj so odgovorni predvsem »svojemu« podjetju. Poleg tega si lahko storitve zasebnovarnostnih agencij privoščijo samo premožni sloji, zaradi česar obstaja nevarnost, da postanejo – če so njihove potrebe po varnosti razmeroma dobro zadovoljene – brezbržni do kakovosti delovanja javne policijske službe. Tako pride do položaja, ki že označuje številne zahodne družbe. Premožni sloji si lahko privoščijo zelo kakovostne zasebne zdravstvene, pedagoške, kulturne in varnostne storitve, medtem ko imajo revni sloji na voljo nekakovostne usluge javnega sektorja - »državne blaginje« (Kanduč, 1996: 349).

2. Analiza dejavnosti oziroma opravil in nalog zasebno-varnostnih služb v sodobni družbi

2.1 Dejavnost zasebnovarnostnih služb v Republiki Sloveniji

Zasebno varstvo se zadnja leta vse bolj spušča v opravila, kot so odkrivanje, preiskovanje, raziskovanje ter obravnavanje

nje poslovnega in drugega kriminala, pri tem pa uporabljajo opazovanje, prisluškovanje, zasledovanje in druge oblike nadzora ljudi. Poleg tega pa seveda tudi čuva ljudi in premoženje, varuje prevoz denarja in drugih vrednostnih pošiljk v prometu, zagotavlja varstvo v zavarovalnicah, bankah, muzejih, hotelih, letališčih, pristaniščih, železnicah itd., vse do varovanja vlade in uprave oziroma njihovih zgradb, dogodkov, prireditvev in zabav. Poleg tega pa zasebnovarnostne službe opravljajo veliko preprečevalnih nalog v različnih okoljih, od samopostrežnih prodajaln do velikanskih industrijskih kompleksov, ter so pomemben dejavnik pri omejevanju kriminala in drugega ogrožanja. Nadzorujejo vstopanje v objekte, preprečujejo vlome in rope, odkrivajo domače tatvine, nadzorujejo uporabo tehničnih sredstev, razkrivajo ponarejanje vrednotnic, opravljajo najrazličnejše postopke v zvezi z evidentiranjem ljudi, dogodkov in dejavnosti in seveda ukrepajo tudi v primerih naravnih in drugih nesreč (Pečar, 1992: 147).

Dejavnosti in pristojnosti zasebnovarnostnih služb so velike oziroma obsežne in se spuščajo na različne dejavnosti. Že pri bežnem pregledu dejavnosti, s katerimi se pri nas ukvarjajo zasebnovarnostne službe, lahko ugotovimo, da so podobne kot drugod v svetu, lahko pa jih razvrstimo v več skupin, in sicer:

- fizično in tehnično varovanje oseb in premoženja,
- preprečevanje kriminalitete in druge deviantnosti,
- spremstvo denarja in vrednostnih pošiljk v prometu,
- inženiring in svetovanje,
- trgovina s sredstvi in pripomočki za uspešno varovanje,
- usposabljanje in izobraževanje varnostnikov,
- servisne in druge usluge.

Iz opisanega je razvidno, da zasebnovarnostne službe opravljajo tudi veliko dejavnosti oziroma nalog in opravil, ki bi jih lahko označili kot »nekriminalne naloge«, odvisne predvsem od vrste in narave poslovnega delovanja organizacije oziroma podjetja, ki vzdržuje zasebno varstvo. Seveda pa so dejavnosti zasebnega varstva tudi nadzorovanje vstopanja in izstopanja iz prostorov ter objektov, ki jih varujejo zasebnovarnostne službe, ugotavljanje in analiziranje informacij ter podatkov o uspehu na tržišču in v boju s konkurenco in možno konkurenco, vzdrževanje reda v okviru organizacije, odkrivanje nepravilnosti pri delu in v proizvodnji, v skladiščih, pri transportih in drugih prostorih, varstvo zasebnosti pred vdiganjem v zasebnost drugih itd. Seveda pa je nesmiselno naštevati vsa opravila in naloge oziroma dejavnosti, saj jih tudi ni mogoče vseh naštevati, iz dneva v dan pa se pojavljajo nove zahteve po novem varstvu, ki zahtevajo nov pristop, dodatno dejavnost ter ustrezno prilagoditev opravil in ukrepov zasebnovarnostnih služb (Čas, 2000: 132).

Ugotavljamo, da je dejavnost zasebnovarnostnih služb zelo široka, da so njene pristojnosti velike in da v praksi že prihaja do privatizacije določenih policijskih dejavnosti oziroma opravil in nalog policije. Iz tega razloga se je v anketi, zajeti v

raziskavi (Čas, 1999: Doktorska disertacija), ki so jo izpolnjevali direktorji zasebnovarnostnih služb, in anketi, ki so jo izpolnjevali komandirji policijskih postaj, postavilo vprašanje v zvezi z dejavnostjo in posameznimi opravili ter nalogami, ki jih opravljajo zasebnovarnostne službe. V nadaljevanju ločeno prikazujem analizo posameznih dejavnosti in posameznih oblik opravljanja opravil in nalog zasebnovarnostnih služb pri nas, saj so le-te podobne tistim, ki jih uporabljajo zasebnovarnostne službe oziroma agencije drugod po svetu, in sicer: opazovanje, patroljiranje, postavljanje zased, zasledovanje, spremljanje, opozarjanje, fotografiranje, poizvedovanje itd.

2.2 Analiza posameznih dejavnosti zasebnovarnostnih služb v Republiki Sloveniji v primerjavi z Avstralijo, Češko, Hrvaško, Kanado, Madžarsko, Nemčijo, Poljsko in Slovaško

V analizo posameznih dejavnosti zasebnovarnostnih služb (Čas, 1999: Doktorska disertacija) so bile vključene tiste dejavnosti, ki jih pogosto omenjajajo tuji (Dictionary of Criminal Justice Data Terminology, 1981: 169) in domači avtorji (Pečar, 1992: 147) ter glede na pristojnosti, ki jih imajo zasebnovarnostne službe. Pri tem se je ugotavljalo, koliko časa porabijo posamezne zasebnovarnostne službe za opravljanje posameznih dejavnosti. Te podatke sem zbral tako, da so direktorji zasebnovarnostnih služb in komandirji policijskih postaj v odstotkih izrazili čas, porabljen za posamezno dejavnost glede na spremljanje dela svojih varnostnikov oziroma glede na poznavanje problematike dejavnosti zasebnovarnostnih služb na območju policijske postaje. Podatki o porabljenem času za posamezne dejavnosti so razvidni iz naslednje preglednice:

PREGLEDNICA, št.1: Analiza posameznih dejavnosti zasebnovarnostnih služb

Vrste dejavnosti:	Komandir %	Direktor %
1. fizično varovanje oseb in objektov	34,6	46,9
2. tehnično varovanje oseb in premoženja	21,5	21,2
3. preprečevanje kriminalitete in druge deviantnosti	6,2	4,8
4. spremstvo vrednostnih pošiljk v prometu	11,5	6,2
5. inženiring in svetovanje	6	4,5
6. trgovina s sredstvi in pripomočki za uspešno varovanje	5,8	0,7
7. usposabljanje in izpopolnjevanje varnostnikov	5,5	2,6
8. servisne in druge storitve	6,2	5,2
9. drugo	2,7	8,1
Skupaj:	100	100

Iz preglednice lahko razberemo, da se po oceni komandirjev policijskih postaj zasebnovarnostne službe največ ukvarjajo s fizičnim varovanjem oseb in premoženja (34,6 % od vsega časa), nato s tehničnim varovanjem oseb in premoženja (21,5 %) in s spremljanjem vrednostnih pošiljk v prometu (11,5 %). To je razumljivo, saj so to tudi osnovna opravila večine varnostnih služb. Prav takšen pa je tudi vrstni red dejavnosti po oceni direktorjev zasebnovarnostnih služb, saj so na prvo mesto uvrstili s še višjim odstotkom fizično varovanje oseb in premoženja (46,9 %), na drugo mesto tehnično varovanje oseb in premoženja (21,2 %) in na tretje mesto spremljanje vrednostnih pošiljk v prometu (6,2 %).

Ob tem pa je zanimivo, da so komandirji na četrto mesto postavili preprečevanje kriminalitete in druge deviantnosti (6,2 %) skupaj s servisnimi in drugimi storitvami ter je ta dejavnost pred inženiringom in svetovanjem (6 %), trgovanjem s sredstvi in pripomočki za uspešno varovanje (5,8 %), pred usposabljanjem in izpopolnjevanjem varnostnikov (5,5 %) in drugim (2,7 %). Ta podatek torej kaže na to, da se po mnenju in oceni komandirjev policijskih postaj zasebnovarnostne službe kar precej ukvarjajo s preprečevanjem kriminalitete in drugih deviantnih ravnanj.

To potrjujejo tudi ugotovitve iz analize ankete direktorjev, saj so tudi oni uvrstili preprečevanje kriminalitete in druge deviantnosti na peto mesto s 4,8 % takoj za servisnimi in drugimi storitvami (5 %), sledijo pa inženiring in svetovanje, usposabljanje in izpopolnjevanje varnostnikov itd. Iz navedenega lahko sklepamo, da se zasebnovarnostne službe resnično ukvarjajo tudi s kriminaliteto ter drugimi deviantnimi pojavi, ki po predpisih sodijo v pristojnost policije. Pri tem je ena od zasebnovarnostnih služb (Predanič, 1997: 1 - 3) od leta 1991 do konca leta 1996 prišla 4221 storilcev kaznivih dejanj tatvin v trgovinah in jih, glede na veljavno zakonodajo, izročila policiji.

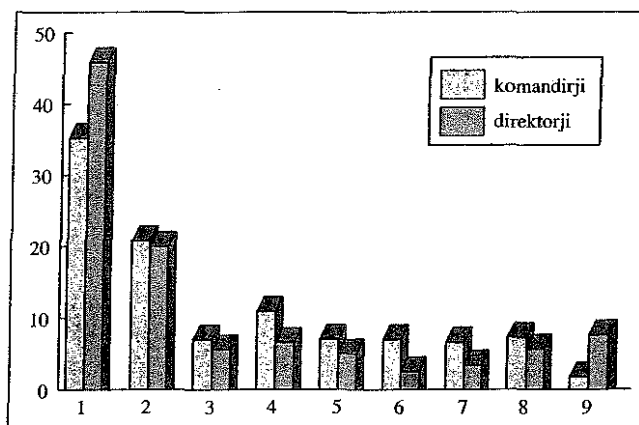
Tatvine v trgovinah so vsakdanji pojav v Sloveniji in drugod po svetu, kjer je razširjen samopostrežni način prodaje. Razširjenost tega pojava je tolikšna, da zanj ni prostora v črni kroniki v dnevnem časopisju. Vrednost ukradenega blaga v trgovinah se po podatkih iz Evrope in ZDA giblje med 3 in 3,5 % bruto prometa, kar pomeni v ZDA letno 40 milijard dolarjev, v Nemčiji pa 300 milijonov mark. V Sloveniji je vrednost ukradenega blaga ponekod nad evropskim povprečjem, veliko trgovin in blagovnic pa se vseeno lahko pohvali z bistveno nižjimi odstotki, nekateri celo izpod 0,5 % bruto prometa. Pri tem pa merilo rezultatov ukrepov ni število prijatih tatvinah, niti vrednost blaga, dobljenega pri tatvinah, pomemben je le poslovni rezultat. Cilj vseh je, da je manko na račun tatvin manjši. Malo je možnosti, da bi se tatvinam v trgovinah izognili, lahko pa se ta pojav z ustreznimi preventivnimi ukrepi omeji. Med prve preventivne ukrepe šteje

strokovno izvajanje notranje kontrole, nadgradnjo pa predstavlja uporaba sodobne tehnike in permanentno izobraževanje zaposlenih.

Podatek o porabljenem času za opravljanje posameznih dejavnosti zasebnovarnostnih služb pa je zelo zanimiv, če ga primerjamo s podatkom iz raziskave (Čas, 1991: 128), v kateri je bilo zajetih 17 policijskih postaj, saj so se policisti v navedenih policijskih postajah ukvarjali s preiskovanjem kaznivih dejanj le 8,05 % časa, glede na vsa opravila, ki so jih izvajali. Lahko rečemo, da se torej tudi zasebnovarnostne službe, v primerjavi s policijo, kar veliko ukvarjajo s preprečevanjem kriminalitete in drugih deviantnih dejanj (6,2 % in 4,8 % oziroma povpreček 5,5 %) glede na vsa opravila, ki so zanje prednostna.

Podatki o posameznih dejavnostih zasebnovarnostnih služb se jasneje vidijo iz naslednjega grafikona.

GRAFIKON, št.1: Analiza posameznih dejavnosti zasebnovarnostnih služb v odstotkih

1. Fizično varovanje oseb in objektov, 2. tehnično varovanje oseb in objektov, 3. preprečevanje kriminalitete in druge deviantnosti, 4. spremljanje vrednostnih pošiljk v prometu, 5. inženiring in svetovanje, 6. trgovina s sredstvi in pripomočki za uspešno varovanje, 7. usposabljanje in izpopolnjevanje varnostnikov, 8. servisne in druge storitve, 9. drugo.

Tudi pri pregledu ankete v raziskavi (Čas, 1999), ki so jo izpolnili profesorji in drugi strokovnjaki visokih policijskih šol že omenjenih držav, je bilo ugotovljeno, da se varnostniki oziroma zasebnovarnostne službe največ ukvarjajo s fizičnim varovanjem oseb in premoženja (varovanje oseb, zgradb, objektov in nadzor nad zgradbami, če uporabimo njihovo terminologijo), nato s tehničnim varovanjem oseb in premoženja (tehnično varovanje, vzdrževanje varnostnih naprav, odzivi na alarmne signale), spremljanjem vrednostnih pošiljk v prometu (varovanje vrednostnih pošiljk, varovanje prevoznih sredstev), s kompleksnimi varnostnimi storitvami (Berži),

svetovanjem, protipožarnim varstvom ter drugimi dejavnostmi (alarmno službo, kurirske storitve, prodajo sredstev za učinkovito varovanje itd.), nadzorom nad množicami, alarmnimi klici, ukrepanjem v nujnih primerih, nadziranjem parkirnih prostorov (Doug). Na Slovaškem (Doug) in na Češkem pa med to dejavnost uvrščajo tudi detektivsko dejavnost (Novak). V državi Oregon (Oregon law: 85) štejejo med zasebnovarnostne dejavnosti oziroma storitve tudi vzdrževanje reda in varnosti na športnih, zabavnih in drugih javnih prireditvah ter varovanje oziroma zagotavljanje varnega gibanja zapornikov (Čas, 1999: 150,151).

2.3 Analiza posameznih oblik opravljanja opravil in nalog zasebnovarnostnih služb v Republiki Sloveniji

Na enak način sem dobil podatke o porabljenem času za zasebnovarnostnih služb za njihova posamezna opravila in naloge. Tudi tu sem izhajal iz opravil in nalog, ki jih najpogosteje opravljajo zasebnovarnostne službe pri fizičnem varovanju oseb in premoženja pri nas in v tujini. Podatki o porabljenem času za posamezna opravila in naloge zasebnovarnostnih služb so prikazani v naslednji preglednici:

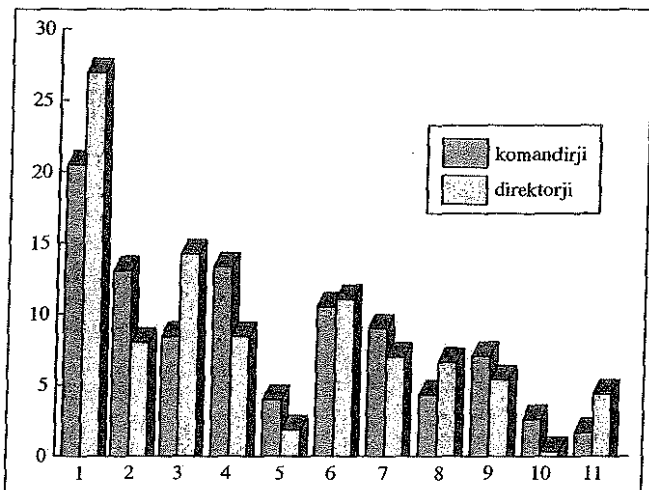
PREGLEDNICA, št.2: Analiza posameznih oblik fizičnega varovanja oseb in premoženja

Oblike fizičnega varovanja:	Komandir %	Direktor %
1. vratarska služba	21,3	27,9
2. dežurna služba	13,2	8,7
3. receptorska služba	9,7	14,6
4. čuvajska služba	13,8	8,2
5. stražarska služba	4,4	2,8
6. obhodna služba	10,3	11,4
7. intervencijska služba	9,2	7,7
8. nadzorna služba	5,1	6,8
9. spremstvo, spremljevalna služba	7,7	6,1
10. telesno varovanje	3	0,6
11. drugo	2,3	5,2
Skupaj:	100	100

Podatki, dobljeni v anketi s komandirji policijskih postaj in direktorji zasebnovarnostnih služb, so si zelo podobni, saj so komandirji ocenili, da se varnostniki ukvarjajo z vratarsko, dežurno, receptorsko in čuvajsko službo 58 % vsega časa, direktorji pa so ocenili, da se s temi oblikami fizičnega varovanja ukvarjajo 59,4 % vsega časa. Do odstopanja mogoče prihaja zaradi različnega gledanja in poznavanja posameznih oblik fizičnega varovanja in težavnosti pri razmejevanju različnih oblik fizičnega varovanja. Nasploh velja navedena trdi-

tev, saj so tudi pri drugih oblikah fizičnega varovanja minimalne razlike, razen pri oblikah, ki pa so seveda znane predvsem tistim, ki jih opravljajo, kamor pa sodijo tudi vodstvo zasebnovarnostnih služb, čas, porabljen za notranjo organizacijo dela in drugo. Podatki so vsekakor pomembni, saj zelo pregledno prikazujejo vse dejavnosti (tudi glede njihove pomembnosti), s katerimi se ukvarjajo zasebnovarnostne službe. Vse to si oglejmo še v grafikonu:

GRAFIKON št. 2: Porabljen čas v % za posamezne oblike fizičnega varovanja

1. Vratarska služba, 2. dežurna služba, 3. receptorska služba, 4. čuvajska služba, 5. stražarska služba, 6. obhodna služba, 7. intervencijska služba, 8. nadzorna služba, 9. spremstvo, spremljevalna služba, 10. body guard, 11. drugo.

2.4 Sodelovanje med policijo in zasebnovarnostnimi službami v Republiki Sloveniji

V okviru analize konkretne dejavnosti in opravil ter nalog zasebnovarnostnih služb sem ugotavljal tudi, kakšno je sodelovanje med policijo in zasebnovarnostnimi službami. Pri tem sem zbiral odgovore od direktorjev zasebnovarnostnih služb in komandirjev policijskih postaj o tem, kakšno je sodelovanje med policijo in zasebnovarnostnimi službami ter kakšno je sodelovanje med policisti in varnostniki. Ugotovitve so prikazane v naslednji preglednici:

Iz preglednic lahko razberemo, da so odgovori o medsebojnem sodelovanju med policijo in zasebnovarnostnimi službami navidezno dokaj podobni odgovorom, ki se nanašajo na sodelovanje med policisti in varnostniki. Velika odstopanja pa se pokažejo v odgovorih komandirjev in direktorjev zasebnovarnostnih služb, saj komandirji na splošno ocenjujejo sodelovanje med policijo in zasebnovarnostnimi službami kot dobro z

PREGLEDNICA št.3 in 4: Analiza sodelovanja med policijo in zasebnovarnostnimi službami ter policisti in varnostniki

OCENITE SODELOVANJE MED POLICIJO IN ZASEBNO-VARNOSTNIMI ORGANIZACIJAMI

		SOD.ORG				SKUPAJ
		Ni sodelovanja	Slabo	Lahko bi bilo boljše	Dobro	
SKUPINA komandirji PP	Število	9	13	47	19	88
	% SKUPINA	10,2 %	14,8 %	53,4 %	21,6 %	100,0 %
	% SOD.ORG	64,3 %	92,9 %	77,0 %	35,8 %	62,0 %
	% skupaj	6,3 %	9,2 %	33,1 %	13,4 %	62,0 %
direktorji var. org.	Število	5	1	14	34	54
	% SKUPINA	9,3 %	1,9 %	25,9 %	63,0 %	100,0 %
	% SOD.ORG	35,7 %	7,1 %	23,0 %	64,2 %	38,0 %
	% skupaj	3,5 %	0,7 %	9,9 %	23,9 %	38,0 %
SKUPAJ	Število	14	14	61	53	142
	% SKUPINA	9,9 %	9,9 %	43,0 %	37,3 %	100,0 %
	% SOD.ORG	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
	% skupaj	9,9 %	9,9 %	43,0 %	37,3 %	100,0 %

OCENITE SODELOVANJE MED POLICISTI IN VARNOSTNIKI

		SOD.DEL				SKUPAJ
		Ni sodelovanja	Slabo	Lahko bi bilo boljše	Dobro	
SKUPINA komandirji PP	Število	7	16	48	17	88
	% SKUPINA	8,0 %	18,2 %	54,5 %	19,3 %	100,0 %
	% SOD.DEL	53,8 %	94,1 %	68,6 %	40,5 %	62,0 %
	% skupaj	4,9 %	11,3 %	33,8 %	12,0 %	62,0 %
direktorji var. org.	Število	6	1	22	25	54
	% SKUPINA	11,1 %	1,9 %	40,7 %	46,3 %	100,0 %
	% SOD.DEL	46,2 %	5,9 %	31,4 %	59,5 %	38,0 %
	% skupaj	4,2 %	0,7 %	15,5 %	17,6 %	38,0 %
SKUPAJ	Število	13	17	70	42	142
	% SKUPINA	9,2 %	12,0 %	49,3 %	29,6 %	100,0 %
	% SOD.ORG	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
	% skupaj	9,2 %	12,0 %	49,3 %	29,6 %	100,0 %

21,6 %, med policisti in varnostniki pa 19,3 %, direktorji pa med policijo in zasebnovarnostnimi službami kar s 63 % in med policisti in varnostniki 46,3 %. Na drugi strani pa komandirji ocenjujejo sodelovanje med policijo in zasebnovarnostnimi službami kot slabo (14,8%) oziroma da bi lahko bilo boljše (53,4 %) ter sodelovanje med policisti in varnostniki kot slabo (18,2 %) in lahko bi bilo boljše (54,5 %), direktorji pa ocenjujejo sodelovanje med policijo in zasebnovarnostnimi službami kot slabo (1,9%) oziroma da bi lahko bilo boljše le s 25,9 % ter sodelovanje med policisti in varnostniki kot slabo (1,9 %) in lahko bi bilo boljše (40,7 %). Da pa ni sodelovanja med polici-

jo in zasebnovarnostnimi službami, je odgovorilo 10,2 % in da ni sodelovanja med policisti in varnostniki 8 % komandirjev, direktorji pa so na isto vprašanje odgovorili z 9,3 % in 11,1 %.

Vidimo lahko, da več komandirjev kot direktorjev meni, da je sodelovanje slabo (komandirji: 14,8 %; direktorji: 1,9 %), skoraj trikrat več direktorjev kot komandirjev pa meni, da je sodelovanje dobro (direktorji: 63 %; komandirji: 21,6 %). Razlike med komandirji in direktorji so tudi statistično pomembne, saj je hi-kvadrat visok (26,929), Cramerjev V pa nakazuje visoko medsebojno povezavo (Cramer V = ,435; stopnja tveganja p = ,000).

Komandirji bolj pogosto ocenjujejo sodelovanje med policisti in varnostniki kot slabo (18,2 %), mnogo več direktorjev kot komandirjev pa meni, da je medsebojno sodelovanje policistov in varnostnikov dobro (direktorji: 46,3 %; komandirji: 19,3 %). Razlike v ocenjevanju medsebojnega sodelovanja zaposlenih so tudi statistično značilne, saj je hi-kvadrat 17,347, Cramerjev V pa 350 (stopnja tveganja $p = ,001$), kar kaže na to, da komandirji bolj pogosto ocenjujejo medsebojno sodelovanje kot slabo, direktorji pa bolj pogosto kot dobro.

Pri odgovorih, da je bilo sodelovanje dobro oziroma da bi bilo lahko boljše, je bilo tudi vprašanje »Pri katerih opravilih je sodelovanje najpogostejše?« Vse odgovore so komandirji in direktorji razvrstili od ena do pet, v analizi pa smo vse range sešteli ter delili s številom odgovorov in tako dobili povpreček ranga za vsak odgovor oziroma vprašanje. Na ta način je pomenil najnižji povpreček 1. rang, drugi najnižji povpreček 2. rang itd. Direktorji so na to vprašanje odgovarjali tako, da so sami napisali odgovore po rangih, mi pa smo opravili skupno rangiranje. Odgovori na vprašanje pri katerih opravilih je sodelovanje najpogostejše, so razvidni iz naslednje preglednice:

PREGLEDNICA št. 5: Prikaz opravil, kjer je sodelovanje najpogostejše

Opravilo:	Komandir		Direktor	
	Povpreček	Rang	Št. Odgovorov	Rang
1. pri izpopolnjevanju in usposabljanju	3,09	4	12	3
2. pri varovanju javnih prirediteljev	2	1	8	4
3. pri odkrivanju kaznivih dejanj in prekrškov	3,25	5	20	1
4. pri intervencijah	3,02	3	14	2
5. pri sprožitvi alarmnih naprav	2,51	2	7	5

Iz preglednice lahko vidimo, da gre za dokaj neenotne poglede oziroma za neenotne ocene o sodelovanju. Pri tem so si odgovori še najbližji pri usposabljanju in izpopolnjevanju ter pri intervencijah, zelo pa si nasprotujejo pri odkrivanju kaznivih dejanj in prekrškov, kjer so komandirji postavili sodelovanje v okviru rangiranih dejavnosti kot najslabše (rang 5), direktorji pa kot najboljše (rang 1). Seveda pa je vsekakor pomembna ugotovitev, da je sodelovanje zelo potrebno pri preprečevanju kaznivih dejanj in nekaterih drugih deviantnih pojavih, kjer se čutijo zasebnovarnostne službe oziroma varnostniki bolj nemočni kot pri ostalih dejavnostih. Ocena komandirjev po vsej verjetnosti ne izhaja iz tega stališča, temveč prej iz obsega pomoči, ki jo daje policija zasebnovarnostnim službam, ki je včasih bolj rutinska (intervencije, sprožitve alarmnih naprav...) in ne vsebinska, kot pri preprečevanju kaznivih dejanj in nekaterih drugih deviantnih ravna-

njih, kjer bi bilo potrebno skupno ocenjevanje varnostnih razmer, načrtovanje dela, skupno nastopanje in podobno.

Pri odgovorih, da je bilo sodelovanje slabo oziroma da ni sodelovanja, smo vprašali tudi, »kje in zakaj je bilo sodelovanje slabo oziroma ga ni«, kar se vidi iz naslednje preglednice:

PREGLEDNICA št. 6: Prikaz kje in zakaj je sodelovanje slabo ali ga ni

KJE	Komandir		Direktor	
	Število	%	Število	%
1. pri izpopolnjevanju in usposabljanju	6	17,6	2	20
2. pri izvajanju konkretnih nalog in opravil	21	61,8	6	60
3. ob obveščanju policije za pomoč	7	20,6	2	20
Skupaj:	34	100	10	100

ZAKAJ

1. ni ustreznega odziva zas. var. služb	13	41,9	-	-
2. ni ustreznega odziva s strani policije	-	-	4	44,4
3. sami nismo storili dovolj v tej smeri	6	19,4	1	11,2
4. gre za obojestransko krivdo	11	35,5	4	44,4
5. drugo	1	3,2	-	-
Skupaj:	31	100	9	100

Iz preglednice je razvidno, da je malo odgovorov oziroma podatkov, ki skoraj ne dovoljujejo sploševanja, dejstvo pa je, da sodelovanje ni dobro pri izvajanju konkretnih nalog in opravil, kar je slabo in mora biti signal za odpravo teh pomanjkljivosti. Pri vprašanju, zakaj ni dobro sodelovanje oziroma ga ni, pa kažejo odgovori, da gre za obojestransko krivdo oziroma da v približno enakem deležu krivdo pripisujejo komandirji zasebnovarnostnim službam (41,9 %), direktorji pa pripisujejo krivdo policiji (44,4 %).

V zvezi s temi vprašanji so zanimivi predvsem nekateri odgovori komandirjev, ki so jih navedli kot pripombe in sicer, da imajo varnostniki premalo pooblastil za prijemanje storilcev kaznivih dejanj, da se premalo odzivajo na deviantne pojave in da bi se morali bolj vključevati v varovanje javnih shodov in prirediteljev, direktorji pa so omenili, da bi bilo treba izboljšati sodelovanje s policijo, da bi bilo treba dati večjo težo in pomembnost zasebnovarnostnim službam ter da veliko delajo tudi na področju javnega reda in miru.

Ob vsem tem pa ne smemo prezreti, da imamo pri nas trenutno, po podatkih iz Biltena ZRSZV št. 7-8, julij - avgust

2000, včlanjenih v Zbornico Republike Slovenije za zasebno varovanje 175 zasebnovarnostnih služb, v njih pa je zaposlenih več kot 4000 varnostnikov. Takšne »uniformirane arnade« z ustreznimi »pooblastili« oziroma pravicami in dolžnostmi ne zanemarija nobena policija, čeprav zasebno varstvo predvsem preprečuje izgube in škodo pri poslovanju in dela za naročnika, policija pa vzdržuje javni red ter se bori s kriminalom in drugimi oblikami deviantnih ravnanj. Prav zato nastopata na prenekaterih področjih komplementarno, dopolnjujoče in zlasti sodelujoče. Za obe (policijo in zasebnovarnostne službe) je značilno, da delujeta na območju lokalne skupnosti, zato ju je treba tudi skupno obravnavati, ko razmišljamo o v skupnost usmerjenem policijskem delovanju (»community policing«), saj sta obe odvisni od obsega informacij, ki zadevajo določen obseg deviantnosti. Zato morata sodelovati tako, da imata drug od drugega nekaj koristi, kajti vsaka drugačna ureditev bi bila nespametna (Pečar, 1992: 141) in nekoristna, lahko pa tudi škodljiva.

3. Razmejitev dejavnosti oziroma opravil in nalog med policijo in zasebnovarnostnimi službami v sodobni družbi

Razmejitev dejavnosti oziroma opravil in nalog med policijo in zasebnovarnostnimi službami ni enostavna. Vedno več policijskih dejavnosti se privatizira in s tem se pri nas ustvarja tudi nov pogled na varnost, ki ni več v izključni pristojnosti oziroma domeni države. To je dejstvo, ne glede na to, da so snovalci Resolucije o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti Republike Slovenije, v okviru pojmovanja varnosti, uvrstili v varnostni sistem predvsem državo s policijo in obveščevalno varnostno dejavnost. Hkrati pa lahko ugotavljamo, da se pri nas zelo hitro razvija tudi zasebno varstvo kot dokaj enakovreden partner policiji, seveda na svojem področju dejavnosti. Ob tem pa se upravičeno postavljajo različna vprašanja, kot so:

- Do kod lahko gre privatizacija policijskih dejavnosti oziroma do kod se lahko varnost kot dobrina privatizira, saj je znano, da so zasebnovarnostne službe podjetniško organizirane in vodene ter da svoje usluge ponujajo za denar?
- Koliko naj država pravnoformalno in na drugačen način uravnava ter nadzoruje delovanje zasebnovarnostnih služb?
- Katere dejavnosti oziroma opravila in naloge policije je mogoče prepustiti zasebnovarnostnim službam oziroma katere dejavnosti je mogoče v celoti prepustiti zasebnemu varstvu in katere le deloma?
- Koliko »svobode delovanja« je mogoče dovoljevati zasebnemu varstvu, da ne bi postalo prenevaren tekmelec policiji, ki mora v vsakem primeru biti nosilec zagotavljanja varnosti v okviru »varnostnega sistema« in ker mora vsekakor varovati tudi svoj ugled in avtoriteto?

- Kako naj sploh delujejo policija in zasebnovarnostne službe oziroma kako naj delujeta »državna in zasebna policija«, da bo njuna dihotomna dejavnost v korist varnosti in da ne bo prevelike konkurenčnosti in konfliktnosti?

Pojavljata pa se še dve zelo pomembni vprašanji, in sicer: kakšne naj bodo »cene« uslug zasebnega varstva, in ali je mogoče upati, da jih oblikuje le »varnostno tržišče«, in kakšne naj bodo zahteve države do zasebnega varstva; ali izredno stroge, kar vodi do boljše kakovosti delovanja, kot ga nudi ona sama, ali popustljive, kar pelje do izgubljanja podjetnosti in podrejanju državi (Pečar, 1995/1: 19).

Ob poskusu razmejitve dejavnosti oziroma opravil in nalog med policijo in zasebnovarnostnimi službami je treba seveda izhajati iz dejstva, da imamo moderno in racionalno organizirano policijo ter zasebnovarnostne službe. Slednje so pri nas šele v razvoju, lahko pa trdimo, da so v zadnjih dveh letih naredile velik korak naprej v svoji organizaciji, kakovosti opravljanja nalog ter medsebojnem sodelovanju in povezovanju. Omeniti pa je treba tudi njihovo posebno skrb na področju izobraževanja, zlasti pa izpopolnjevanja in usposabljanja. »Moderno in racionalno organizirana policija« (Tavčar, 1992: 1) je policija, ki presega svojo lastno institucionalnost in se vključuje v lokalno samoorganiziranost in samoupravljanje s kriminalom pod vplivom strokovne dejavnosti, ki je še kako koristna za reagiranje zoper deviantnost v lokalni skupnosti. Sodobna policija je policija (vertikalno vzdržuje razmerja z državo, horizontalno pa sodeluje z množico) predvsem preprečevalnih dejavnikov, seveda odvisno od konkretnih gostitev pojavov, nevarnih in sumljivih ljudi, ter različnih procesov, ki motijo javni red in mir v lokalni skupnosti. To pa je hkrati tudi možnost za zmanjševanje »naraščajočih napetosti med policijo in javnostjo« (Szabo, 1979: 21) ter priložnost za spoznavanje in »identifikacijo potreb skupnosti« (Wells, 1994: 48).

Tudi če izhajamo iz navedene definicije policije, ne moremo mimo spoznanj sodobne kapitalistične države, ki je ugotovila, da s svojimi mehanizmi, predvsem s policijo, zagotavlja varnost sicer pravnoformalno vsem enako le do določene mere in da je to varovanje neenako porazdeljeno. To povzroča nezaupanje v državne nadzorne mehanizme, strah pred kriminalom, poškodovanjem premoženja ter strah pred drugimi oblikami deviantnosti.

Zato se je v zadnem času tudi pri nas tako hitro razvila zasebna varnost. Na poseben način to zelo lepo ilustrira prof. Pečar (RKK, 1995/1: 19):..., če sprejmemo tezo, da je predvsem organizirani kriminal otrok kapitalizma, potem lahko rečemo tudi, da je razraščanje zasebnega varovanja (zasebne policije) otrok demokracije, potem ko je prišlo do spoznanja, da ni le (gola) moč tista, ki odloča, kako se kdo želi in more

varovati, ampak predvsem denar, s katerim je določeno stopnjo varnosti mogoče kupiti».

2. Namesto zaključka

Ob upoštevanju vsega zgoraj navedenega je zelo težko jasno, zlasti pa na kratko, opredeliti razmejitve dejavnosti oziroma opravil in nalog med policijo in zasebnovarnostnimi službami. Pri tem moramo izhajati iz dejstva, da je policija včasih opravljala opravila in naloge, ki jih danes ne opravlja več nobena policija, na drugi strani pa moramo izhajati iz tega, da danes policija opravlja opravila in naloge, ki jih včasih sploh ni bilo. Katere naloge in opravila oziroma dejavnosti naj opravlja policija, je odvisno od potreb in interesov države, njene številčne, finančne ter drugih zmogljivosti. Ob tem pa je jasno, da sta bila nadzorovanje in varstvo vselej izredno pomembni dejavnosti države.

Danes že prihajamo v obdobje, ko država sama sprošča marsikatero, tudi policijske dejavnosti in jih prepušča ne-državnim organizacijam in drugim nadzornim mehanizmom, kjer predvsem nekatere policijske naloge prevzema zasebno varstvo oziroma zasebnovarnostne službe. V še večjem obsegu pa zasebnovarnostne službe podvajajo in skrbneje in učinkoviteje opravljajo naloge in opravila, za katera je še vedno pristojna policija. Ker je pričakovati, da se bo policija tudi v prihodnje ukvarjala s tistim, kar je za državo najbolj potrebno, policijski in drugi strokovnjaki v svetu že ugotavljajo, katera področja nadzorovanja je mogoče v bližnji prihodnosti brez večje škode za varnost prenesti na zasebno varstvo, saj je povsod po svetu policija izredno drag porabnik denarnih in drugih sredstev, hkrati pa nikjer z njo niso zadovoljni.

Pri tem se največkrat omenja, da bi morale zasebnovarnostne službe oziroma zasebno varstvo izvajati le določene dejavnosti oziroma opravila ter naloge in sicer predvsem tiste:

- ki so določene s pogodbo in so zlasti po volji naročnika oziroma plačnika, seveda ob upoštevanju svoje pristojnosti, ki jo imajo s pozitivno zakonodajo,
- ki jih lahko uspešneje in bolj učinkovito ter z manj stroški zagotavljajo zasebnovarnostne službe in ki ne pomenijo tako velikega javnega (državnega) interesa, da bi ga morala tudi v prihodnje varovati policija,
- ki pomenijo »nekriminalne« policijske dejavnosti: ukvarjanje s prevažanjem zapornikov, ukrepanje ob alarmnih pozivih pri vlomih, varovanje šolarjev, nadzorstvo nad živalmi, spremljanje pogrebov, varovanje denarnih prevozov, policijske dejavnosti ob posebnih dogodkih, nadziranje parkirišč, preiskovanje nezgod, pri katerih ni ponesrečencev, kontrola prometa, varstvo sodišč (Ricks, 1989: 312 - 313, v Pečar, 1992:169) itd., odvisno od tega,

kaj je res še potrebno, da ostaja pod policijsko pristojnostjo in kaj se, če ne drugače, vsaj sčasoma in polagoma lahko prenaša na različne oblike zasebnega varstva (ali zasebne policije),

- ki izhajajo iz želje po razbremenjevanju države (policije), po zmanjšanju izdatkov za varstvo, po izboljševanju varnostnih uslug in seveda tudi po uravnavanju plačevanja stroškov tja, od koder prihajajo potrebe po prav določenem varstvu (Pečar, 1992: 170), če to ni v škodo varnosti, ki mora biti zagotovljena in
- tiste druge naloge, ki se bodo pojavljale, ko bo policija zoževala svoja področja dejavnosti na najnujnejše varovanje javnih oziroma državnih interesov (Čas, 1997: 115, 116).

Če poskušamo vse navedeno združiti in opredeliti razmejitve med dejavnostjo policije in zasebnovarnostnih služb, lahko rečemo, da zasebnovarnostne službe opravljajo predvsem »nekriminalne« policijske dejavnosti ter opravila in naloge, ki jih opravljajo po pogodbi za naročnika oziroma plačnika, »kriminalne« policijske dejavnosti pa le v okviru svojih pooblastil kot ukrepe v smislu preprečevanja teh ravnanj, z obveznostjo takojšnjega obveščanja policije, da izvede nadaljnji postopek, lahko pa opravljajo tudi druga opravila in naloge, s katerimi se zagotavlja varnost, in le-ta niso v izključni pristojnosti policije ali drugih državnih nadzornih mehanizmov, ker so odvisni od volje plačnika (Čas, 1999: 168).

LITERATURA:

1. Cunningham, W., Taylor, T. H. (1983): Ten years of growth in law enforcement and private security relationships. *The Police Chief*, Gaithersburg 50, 6, s. 28-33.
2. Christie, N. (1994): *Crime control as Industry*. Routledge, London, 208 s.
3. Čas, T. (1991). Analiza dela postaj in oddelkov milice s splošnim delovnim področjem. *Zbornik strokovno znanstvenih razprav*, VŠNZ, Ljubljana.
4. Čas, T. (1997). Dejavnosti in pristojnosti zasebnovarnostnih služb v odnosu do policije, *Zbornik posveta: Zasebno varovanje in detektivska dejavnost - dileme in perspektive*, Visoka policijsko - varnostna šola, Portorož, str. 103 - 119.
5. Čas, T. (1999). *Zasebna varnost kot sestavina nacionalne varnosti Republike Slovenije*. Doktorska disertacija, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
6. Čas, T. (1995). *Zasebno varovanje in pooblastila varnostnikov - priročnik za izpopolnjevanje in usposabljanje varnostnikov*. Atelje Kresnik, Radlje ob Dravi, str. 118.
7. *Dictionary of Criminal Justice Data Terminology* (1981). Washington, U.S. Department of Justice.

8. Findlay, M. in Zvekič, U. (1993): **Alternative policing styles: Cross cultural perspectives**, UNICRI, Kluwer, Deventer - Boston.
9. Kanduč, Z. (1996): Možnosti preprečevalnih kriminalno-političnih ukrepov v okviru formalnih in neformalnih nadzorstvenih mehanizmov. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana, letn. 47, št. 4.
10. Meško, G. in Kanduč, Z. (1996): Poročilo z evropske konference Kriminaliteta in družbeni red v Evropi, (Crime and Social Order in Europe), Manchester, Velika Britanija, 7. - 10. September 1996. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana, letn. 47, št. 4.
11. Pečar, J. (1992). **Institucionalizirano nedržavno nadzorstvo**. Didakta, Radovljica, 499 s.
12. Pečar, J. (1995): Nadzorstveni pogledi na notranjo varnost in demokracijo. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana, letn 46, št. 1, str. 16-25.
13. Pečar, J. (1994): Produktivnost državnega nadzorovanja. **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, Ljubljana, letn. 45, št. 3, str. 211-222.
14. Peterson, H. (1983): Private security. **The Police Chief**, Gaithersburg 50, 6, str. 26-27.
15. Predanič, J. (1997): **Poročilo o delu zasebno varnostne službe Obad**, varovanje premoženja, d.o.o, Vojkova 63, Ljubljana.
16. Ricks, T., Tillett, B. G., Van Meter, C. W. (1989): **Principles of security**. 2nd ed., Cincinnati, Anderson 386 s.
17. Tavčar, N. (1992): Cilj - moderno in racionalno organizirana policija. **Varnost**, 40.
18. Vršec, M. (1991): Policija, privatizacija varnostnih storitev in profesionalizacija zaščite v podjetjih. **Zbornik strokovno znanstvenih razprav**, Višja šola za notranje zadeve, Ljubljana.
19. Wells, Ch. B. et al (1994): Strategic planing: management style of teh future. **The Police Chief** 61, 1.

Privatisation of security services and analysis of activities of private security agencies in the contemporary world

Tomaž Čas, LL.M, Ph.D. in Political Science, Senior Lecturer, State Vice Secretary at the Ministry of the Interior, Štefaniova 2, 1000, Ljubljana, Slovenia

Author deals first with private security as enterprise and with the privatisation of security services by making reference to the domestic and foreign scientific and professional literature. He then analyses the activities, jobs and tasks of private security agencies, referring to research conducted in the frame of his doctoral thesis. Special consideration and analysis are devoted to the activity of private security services in the Republic of Slovenia, comparing it with the same activity carried out in Austria, the Czech Republic, Croatia, Hungary, Canada, Germany, Poland and in Slovakia. He also deals with co-operation between the police and private security agencies in the Republic of Slovenia. In conclusion, he presents and defines a delineation of activities, jobs and tasks between the police and private security agencies.

Key words: private protection, private security agencies, the police, privatisation of security services, private security as enterprise, private security activity, private security, privatisation, »non-criminal« activities, »criminal« activities

UDC 351.746.2